



Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

Ontwerp-wijzigingsbesluit

Habitatrichtlijngebieden

vanwege aanwezige waarden

Ontwerp-wijzigingsbesluit Habitatrictlijngebieden vanwege aanwezige waarden

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Gelet op artikel 2.1, zevende lid, van de Wet natuurbeschermingswet;

BESLUIT:

Artikel 1

1. In het besluit van 30 januari 2009¹ (DRZO/2008-001; Stcrt. 2009, 38) tot aanwijzing van **Waddenzee** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H2170 Duinen met *Salix repens* ssp. *argentea* (*Salicion arenariae*)
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:
H1340 *Noordse woelmuis (*Microtus oeconomus arenicola*)
H1351 Bruinvis (*Phocoena phocoena*)
H1903 Groenknolorchis (*Liparis loeselii*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 2

1. In het besluit van 13 februari 2009¹ (DRZO/2008-002; Stcrt. 2009, 38) tot aanwijzing van **Duinen en Lage Land Texel** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H1320 Schorren met slijkgrasvegetatie (*Spartinion maritimae*)
H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1364 Grijze zeehond (*Halichoerus grypus*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 3

1. In het besluit van 30 januari 2009¹ (DRZO/2008-003; Stcrt. 2009, 38) tot aanwijzing van **Duinen Vlieland** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H2110 Embryonale wandelende duinen
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1364 Grijze zeehond (*Halichoerus grypus*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 4

1. In het besluit van 30 januari 2009 (DRZO/2008-004; Stcrt. 2009, 38) tot aanwijzing van **Duinen Terschelling** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1364 Grijze zeehond (*Halichoerus grypus*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

¹ De tekendatum voor deze drie aanwijzingsbesluiten is in eerdere wijzigingsbesluiten vermeld als 25 februari 2009; dat is echter de datum van publicatie in de Staatscourant.

Artikel 5

1. In het besluit van 30 januari 2009 (DRZO/2008-005; Stcrt. 2009, 38) tot aanwijzing van **Duinen Ameland** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitattype toegevoegd:
H1330 Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1364 Grijze zeehond (*Halichoerus grypus*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 6

1. In het besluit van 30 januari 2009² (DRZO/2008-007; Stcrt. 2009, 38) tot aanwijzing van **Noordzeekustzone** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1903 Groenknolorchis (*Liparis loeselii*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 7

1. In het besluit van 30 december 2010 (PDN/2010-009; Stcrt. 2011, 4458) tot aanwijzing van **Groote Wielen** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende soorten toegevoegd:
H1149 Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)
H1163 Rivierdonderpad (*Cottus gobio*)³
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 8

1. In het besluit van 30 december 2010 (PDN/2010-010; Stcrt. 2011, 4458) tot aanwijzing van **Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H7140 Overgangs- en trilveen
H91D0 *Veenbossen
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1149 Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)
H1163 Rivierdonderpad (*Cottus gobio*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 9

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-013; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Alde Feanen** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitattype toegevoegd:
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1042 Gevlekte witsnuitlibel (*Leucorrhinia pectoralis*)
3. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitattype gewijzigd:
H7140 Overgangs- en trilveen
4. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

² De tekendatum van dat aanwijzingsbesluit is in eerdere wijzigingsbesluiten vermeld als 25 februari 2009; dat is echter de datum van publicatie in de Staatscourant.

³ Deze soort is inmiddels gesplitst in meerdere soorten, die alle geacht worden op Bijlage II van de Habitatrictlijn te staan. In Nederland betreft het twee soorten: de beekdonderpad (*Cottus rhenanus*) en de rivierdonderpad in strikte zin (*Cottus perifretum*). In dit ontwerpbesluit wordt steeds rivierdonderpad (*Cottus perifretum*) bedoeld.

Artikel 10

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-015; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Van Oordt's Mersken** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*
H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 11

1. In het besluit van 23 december 2009 (PDN/2009-016; Stcrt. 2009, 19769) tot aanwijzing van **Wijnjeterper Schar** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*
H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*
H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 12

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-017; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Bakkeveense Duinen** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*
H4030 Droge Europese heide
H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
H7110 *Actief hoogveen
H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 13

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-018; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Rottige Meenthe & Brandemeer** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 14

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-021; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Lieftingsbroek** als Natura 2000-gebied is uit artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype verwijderd:
H91D0 *Veenbossen
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 15

1. In het besluit van 30 december 2010 (PDN/2010-022; Stcrt. 2011, 4458) tot aanwijzing van **Norgerholt** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:

H91D0 *Veenbossen

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 16

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-023; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Fochteloërveen** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1042 Gevlekte witsnuitlibel (*Leucorrhinia pectoralis*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 17

1. In het besluit van 10 september 2009 (PDN/2009-024; Stcrt. 2009, 13516) tot aanwijzing van **Witterveld** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*
H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:
H7110 *Actief hoogveen
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 18

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-025; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Drentsche Aa-gebied** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:
H1042 Gevlekte witsnuitlibel (*Leucorrhinia pectoralis*)
H1337 Bever (*Castor fiber*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 19

1. In het besluit van 23 december 2009 (PDN/2009-028; Stcrt. 2009, 19769) tot aanwijzing van **Elperstroomgebied** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
H7110 *Actief hoogveen
H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 20

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-029; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Holtingerveld** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*
H5130 *Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland
H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 21

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-032; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Mantingerzand** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*
H91D0 *Veenbossen
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 22

1. In het besluit van 25 november 2013 (PDN/2013-034; Stcrt. 2014, 122) tot aanwijzing van **Weerribben** als Natura 2000-gebied is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 23

1. In het besluit van 25 november 2013 (PDN/2013-035; Stcrt. 2014, 122) tot aanwijzing van **De Wieden** als Natura 2000-gebied is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 24

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-036; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:
H1145 Grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis*)
H1163 Rivierdonderpad (*Cottus gobio*)
3. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
4. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 25

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-037; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Olde Maten & Veerslootslanden** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is uit artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype verwijderd:
H3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 26

1. In het besluit van 23 april 2014 (PDN/2014-038; Stcrt. 2014, 12056) tot aanwijzing van **Rijntakken** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van de volgende habitattypen gewijzigd:
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 27

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-039; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Vecht- en Beneden-Reggegebied** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H2320 Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum*
H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*
H3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*
H3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitricho-Batrachion*
H91F0 Gemengde oeverformaties met *Quercus robur*, *Ulmus laevis* en *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* of *Fraxinus angustifolia* langs de grote rivieren (*Ulmion minoris*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 28

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-042; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Sallandse Heuvelrug** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 29

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-044; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Borkeld** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen
H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 30

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-045; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Springendal & Dal van de Mosbeek** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H9160 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukbossen behorend tot het *Carpinion betuli*
H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
H91D0 *Veenbossen
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 31

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-047; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
 - H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
 - H4030 Droge Europese heide
 - H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
 - H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Illici-Fagenion*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 32

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-048; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Lemselermaten** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
 - H4030 Droge Europese heide
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 33

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-049; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Dinkelland** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
 - H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*
 - H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen
 - H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
 - H3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitricho-Batrachion*
 - H5130 *Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland
 - H7140 Overgangs- en trilveen
 - H7230 Alkalisch laagveen
 - H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Illici-Fagenion*)
 - H9160 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukbossen behorend tot het *Carpinion betuli*
 - H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
 - H91D0 *Veenbossen
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
 - H1096 Beekprik (*Lampetra planeri*)
 - H1134 Bittervoorn (*Rhodeus amarus*)
3. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:
 - H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
4. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 34

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-050; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Landgoederen Oldenzaal** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
 - H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
 - H4030 Droge Europese heide
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 35

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-051; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Lonnekermeer** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 36

1. In het besluit van 28 mei 2013 (PDN/2013-053; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Buurserzand & Haaksbergerveen** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitatypen toegevoegd:
H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen
H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)
H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:
H1042 Gevlekte witsnuitlibel (*Leucorrhinia pectoralis*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 37

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-054; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Witte Veen** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitatypen toegevoegd:
H5130 *Juniperus communis*-formaties in heide of kalkgrasland
H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)
H7120 Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is
H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 38

1. In het besluit van 11 juni 2014 (PDN/2014-057; Stcrt. 2014, 17732) tot aanwijzing van **Veluwe** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H91D0 *Veenbossen
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 39

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-058; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Landgoederen Brummen** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitatypen toegevoegd:
H3160 Dystrofe natuurlijke poelen en meren
H3260 Submontane en laagland rivieren met vegetaties behorend tot het *Ranunculion fluitantis* en het *Callitricho-Batrachion*
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is uit artikel 1, derde lid, de volgende soort verwijderd:
H1831 Drijvende waterweegbree (*Luronium natans*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 40

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-060; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Stelkampsveld** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1166 Kamsalamander (*Triturus cristatus*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 41

1. In het besluit van 12 december 2014 (PDN/2014-061; Stcrt. 2015, 4119) tot aanwijzing van **Korenburerveen** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1042 Gevlekte witsnuitlibel (*Leucorrhinia pectoralis*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 42

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-062; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Willinks Weust** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitatypen toegevoegd:
H4030 Droge Europese heide
H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 43

1. In het besluit van 23 april 2014 (PDN/2014-065; Stcrt. 2014, 12056) tot aanwijzing van **Binnenveld** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1145 Grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 44

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-069; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **De Bruuk** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitatypen toegevoegd:
H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
H7140 Overgangs- en trilveen
H7230 Alkalisch laagveen
H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 45

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-070; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Lingegebied & Diefdijk-Zuid** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitatypen toegevoegd:
H3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*
H6510 Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd

H1337 Bever (*Castor fiber*)

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 46

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-071; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Loevestein, Pompveld & Kornsche Boezem** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1337 Bever (*Castor fiber*)
3. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:
H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
4. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 47

1. In het besluit van 23 december 2009 (PDN/2009-072; Stcrt. 2009, 19769) tot aanwijzing van **IJsselmeer** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitatypes toegevoegd:
H1330 Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)
H3140 Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische *Chara* spp. vegetaties
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 48

1. In het besluit van 23 december 2009 (PDN/2009-073; Stcrt. 2009, 19769) tot aanwijzing van **Markermeer & IJmeer** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1149 Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 49

1. In het besluit van 23 december 2009 (PDN/2009-074; Stcrt. 2009, 19769) tot aanwijzing van **Zwarte Meer** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H3140 Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische *Chara* spp. vegetaties
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:
H1134 Bittervoorn (*Rhodeus amarus*)
3. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
4. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 50

1. In het besluit van 23 december 2009 (PDN/2009-076; Stcrt. 2009, 19769) tot aanwijzing van **Veluwerandmeren** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 51

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-082; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Uiterwaarden Lek** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is uit artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype verwijderd:
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 52

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-083; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Botshol** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H6510 Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 53

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-084; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Duinen Den Helder - Callantsoog** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H2110 Embryonale wandelende duinen
H2150 *Atlantische vastgelegde ontkalkte duinen (*Calluno-Ulicetea*)
H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
H7210 *Kalkhoudende moerassen met *Cladium mariscus* en soorten van het *Caricion davallianae*
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van de volgende habitattypen gewijzigd:
H2130 *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
H2140 *Vastgelegde ontkalkte duinen met *Empetrum nigrum*
H2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
H2190 Vochtige duinvalleien
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 54

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-085; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Zwanenwater & Pettemerduinen** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H2160 Duinen met *Hippophaë rhamnoides*
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1 een derde lid toegevoegd:
De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soort opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG:
H1903 Groenknolorchis (*Liparis loeselii*)
3. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:
H2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
4. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 55

1. In het besluit van 30 juni 2017 (N&B/2017-087; Stcrt. 2017, 49933) tot aanwijzing van **Noordhollands Duinreservaat** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
 - H2110 Embryonale wandelende duinen
 - H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 56

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-088; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Kennemerland-Zuid** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
 - H2140 *Vastgelegde ontkalkte duinen met *Empetrum nigrum*
 - H7210 *Kalkhoudende moerassen met *Cladium mariscus* en soorten van het *Caricion davallianae*
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
 - H1149 Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 57

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-094; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Naardermeer** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
 - H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*
 - H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 58

1. In het besluit van 23 december 2009 (PDN/2009-096; Stcrt. 2009, 19769) tot aanwijzing van **Coepelduynen** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
 - H2110 Embryonale wandelende duinen
 - H2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitattypen gewijzigd:
 - H2190 Vochtige duinvalleien
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 59

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-097; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Meijndel & Berkheide** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
 - H2110 Embryonale wandelende duinen
 - H3140 Kalkhoudende oligo-mesotrofe wateren met benthische *Chara* spp. vegetaties
 - H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:
 - H1149 Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)
 - H1166 Kamsalamander (*Triturus cristatus*)
3. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitattypen gewijzigd:
 - H2190 Vochtige duinvalleien

4. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 60

1. In het besluit van 19 februari 2008 (DRZO/2008-100; Stcrt. 2008, 41) tot aanwijzing van **Voornes Duin** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
H7210 *Kalkhoudende moerassen met *Cladium mariscus* en soorten van het *Caricion davallianae*
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van de volgende habitattypen gewijzigd:
H2130 *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
H2190 Vochtige duinvalleien
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 61

1. In het besluit van 19 februari 2008 (DRZO/2008-101; Stcrt. 2008, 41) tot aanwijzing van **Duinen Goeree & Kwade Hoek** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H1110 Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken
H2170 Duinen met *Salix repens* ssp. *argentea* (*Salicion arenariae*)
H2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is uit artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype verwijderd:
H1320 Schorren met slijkgrasvegetatie (*Spartinion maritimae*)
3. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:
H1364 Grijze zeehond (*Halichoerus grypus*)
H1365 Gewone zeehond (*Phoca vitulina*)
4. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn de instandhoudingsdoelstellingen van de volgende habitattypen gewijzigd:
H1140 Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
5. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 62

1. In het besluit van 25 november 2013 (PDN/2013-103; Stcrt. 2014, 122) tot aanwijzing van **Nieuwkoopse Plassen & De Haeck** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1163 Rivierdonderpad (*Cottus gobio*)
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 63

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-105; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Zouweboezem** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 64

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-109; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Haringvliet** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1337 Bever (*Castor fiber*)
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is uit artikel 1, derde lid, de volgende soort verwijderd:
H1134 Bittervoorn (*Rhodeus amarus*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 65

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-111; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Hollands Diep** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:
H1134 Bittervoorn (*Rhodeus amarus*)
H1145 Grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis*)
H1149 Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 66

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-112; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Biesbosch** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H4056 Platte schijfhoren (*Anisus vorticulus*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 67

1. In het besluit van 19 februari 2008 (DRZO/2008-113; Stcrt. 2008, 41) tot aanwijzing van **Voordelta** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H2120 Wandelende duinen op de strandwal met *Ammophila arenaria* ("witte duinen")
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1351 Bruinvis (*Phocoena phocoena*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 68

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-115; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Grevelingen** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:
H1364 Grijze zeehond (*Halichoerus grypus*)
H1365 Gewone zeehond (*Phoca vitulina*)
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:
H2130 *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 69

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-116; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Kop van Schouwen** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H1330 Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 70

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-117; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Manteling van Walcheren** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H1330 Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)
H2110 Embryonale wandelende duinen
H2170 Duinen met *Salix repens* ssp. *argentea* (*Salicion arenariae*)
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:
H2130 *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 71

1. In het besluit van 23 december 2009 (PDN/2009-118; Stcrt. 2009, 19769) tot aanwijzing van **Oosterschelde** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H2130 *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
H2160 Duinen met *Hippophaë rhamnoides*
H7210 *Kalkhoudende moerassen met *Cladium mariscus* en soorten van het *Caricion davallianae*
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:
H1103 Fint (*Alosa fallax*)
H1351 Bruinvis (*Phocoena phocoena*)
H1364 Grijze zeehond (*Halichoerus grypus*)
3. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:
H1310 Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp. en andere zoutminnende soorten
4. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 72

1. In het besluit van 23 december 2009 (PDN/2009-122; Stcrt. 2009, 19769) tot aanwijzing van **Westerschelde & Saefthinghe** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H1140 Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten
H2130 *Vastgelegde kustduinen met kruidvegetatie ("grijze duinen")
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:
H1351 Bruinvis (*Phocoena phocoena*)
H1364 Grijze zeehond (*Halichoerus grypus*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 73

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-123; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Zwin & Kievittepolder** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H2180 Beboeste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
H2190 Vochtige duinvalleien
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:
H1140 Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 74

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-128; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Brabantse Wal** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 75

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-130; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Langstraat** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H3130 Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het *Littorelletalia uniflorae* en/of *Isoëto-Nanojuncetea*
H3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*
H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 76

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-131; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H4030 Droge Europese heide
H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 77

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-132; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Vlijmens Ven, Moerputten & Bossche Broek** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H3150 Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type *Magnopotamion* of *Hydrocharition*
H6230 *Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:
H1134 Bittervoorn (*Rhodeus amarus*)
H1166 Kamsalamander (*Triturus cristatus*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 78

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-133; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Kampina & Oisterwijkse Vennen** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)
H91D0 *Veenbossen
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:
H1042 Gevlekte witsnuitlibel (*Leucorrhinia pectoralis*)
H1163 Rivierdonderpad (*Cottus gobio*)

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 79

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-134; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Regte Heide & Riels Laag** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)
H7140 Overgangs- en trilveen
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is uit artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype verwijderd:
H2310 Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista*
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 80

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-135; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Kempenland-West** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)
H9160 Sub-Atlantische en midden-Europese wintereikenbossen of eiken-haagbeukbossen behorend tot het *Carpinion betuli*
H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
H91D0 *Veenbossen
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 81

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-136; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Leenderbos, Grote Heide & De Plateaux** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1149 Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 82

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-137; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Strabrechtse Heide & Beuven** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
H91D0 *Veenbossen
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1149 Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 83

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-138; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Weeter- en Budelerbergen & Ringselven** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H4010 Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix*
H4030 Droge Europese heide
H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)
H7150 Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion*
H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)

2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:
H1134 Bittervoorn (*Rhodeus amarus*)
H1337 Bever (*Castor fiber*)
3. In het in het eerste lid bedoelde besluit is uit artikel 1, derde lid, de volgende soort verwijderd:
H1166 Kamsalamander (*Triturus cristatus*)
4. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 84

1. In het besluit van 10 september 2009 (PDN/2009-139; Stcrt. 2009, 13516) tot aanwijzing van **Deurnsche Peel & Mariapeel** als Natura 2000-gebied is in artikel 1 een derde lid toegevoegd: De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG:
H1134 Bittervoorn (*Rhodeus amarus*)
H1149 Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 85

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-141; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Oeffelter Meent** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1337 Bever (*Castor fiber*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 86

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-142; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Sint Jansberg** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H91D0 *Veenbossen
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 87

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-144; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Boschhuizerbergen** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H91D0 *Veenbossen
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 88

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-145; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Maasduinen** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitatypes toegevoegd:
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)
H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
H91F0 Gemengde oeverformaties met *Quercus robur*, *Ulmus laevis* en *Ulmus minor*, *Fraxinus excelsior* of *Fraxinus angustifolia* langs de grote rivieren (*Ulmion minoris*)
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:
H1042 Gevlekte witsnuitlibel (*Leucorrhinia pectoralis*)
H1149 Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)
H1163 Rivierdonderpad (*Cottus gobio*)
H1166 Kamsalamander (*Triturus cristatus*)

3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 89

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-147; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Leudal** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H6410 Grasland met *Molinia* op kalkhoudende, venige, of lemige kleibodem (*Molinion caeruleae*)
H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)
H9190 Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur*
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit zijn in artikel 1, derde lid, de volgende soorten toegevoegd:
H1134 Bittervoorn (*Rhodeus amarus*)
H1149 Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*)
H1163 Rivierdonderpad (*Cottus gobio*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 90

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-148; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Swalmdal** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1037 Gaffellibel (*Ophiogomphus cecilia*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 91

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-149; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Meinweg** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1037 Gaffellibel (*Ophiogomphus cecilia*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 92

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-150; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Roerdal** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1145 Grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis*)
3. In het in het eerste lid bedoelde besluit is de instandhoudingsdoelstelling van het volgende habitatype gewijzigd:
H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
4. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 93

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-152; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Grensmaas** als Natura 2000-gebied is de instandhoudingsdoelstelling van de volgende habitattypen gewijzigd:
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones

H91E0 *Bossen op alluviale grond met *Alnus glutinosa* en *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 94

1. In het besluit van 23 mei 2013 (PDN/2013-153; Stcrt. 2013, 14643) tot aanwijzing van **Bunder- en Elslooërbos** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H6510 Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1337 Bever (*Castor fiber*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 95

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-154; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Geleenbeekdal** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 96

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-155; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Brunsummerheide** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H9120 Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*)
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is uit artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype verwijderd:
H2330 Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis*-soorten op landduinen
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 97

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-156; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Bemelerberg & Schiepersberg** als Natura 2000-gebied is uit artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype verwijderd:
H6510 Laaggelegen schraal hooiland (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1078 *Spaanse vlag (*Euplagia quadripunctaria*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 98

1. In het besluit van 22 juni 2015 (PDN/2015-157; Stcrt. 2015, 0714) tot aanwijzing van **Geuldal** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, tweede lid, het volgende habitatype toegevoegd:
H4030 Droge Europese heide
2. In het in het eerste lid bedoelde besluit is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1337 Bever (*Castor fiber*)
3. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 99

1. In het besluit van 25 april 2013 (PDN/2013-158; Stcrt. 2013, 12211) tot aanwijzing van **Kunderberg** als Natura 2000-gebied zijn in artikel 1, tweede lid, de volgende habitattypen toegevoegd:
H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
H7220 * Kalktufbronnen met tufsteenformatie (*Cratoneurion*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 100

1. In het besluit van 4 juli 2013 (PDN/2013-159; Stcrt. 2013, 19978) tot aanwijzing van **Sint Pietersberg & Jekerdal** als Natura 2000-gebied is in artikel 1, derde lid, de volgende soort toegevoegd:
H1337 Bever (*Castor fiber*)
2. De nota van toelichting die onderdeel uitmaakt van het in het eerste lid van dit artikel bedoelde besluit wordt gewijzigd op de in de nota van toelichting behorende bij dit besluit aangegeven wijze.

Artikel 101

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit wijzigingsbesluit treedt in werking op de dag na de bekendmaking in de Staatscourant.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
w.g. Carola Schouten
d.d. 23 februari 2018

Dit ontwerpbesluit en de daarbij behorende Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd. De exacte periode en locatie worden vermeld in de bekendmaking, die onder andere wordt gepubliceerd in de Staatscourant. Het ontwerpbesluit kan digitaal worden ingezien via de website www.rijksoverheid.nl/natura2000.

Een belanghebbende kan binnen zes weken tijdens de terinzagelegging van dit ontwerpbesluit een zienswijze naar voren brengen. Een zienswijze kunt u indienen bij het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, zoals aangegeven in de bekendmaking. Een digitale zienswijze kunt u indienen via internet. Bezoek hiervoor de website www.rijksoverheid.nl/natura2000. Beroep tegen het definitieve aanwijzingsbesluit kan alleen worden ingesteld door een belanghebbende die een zienswijze naar voren heeft gebracht.

Nota van toelichting behorende bij het Wijzigingsbesluit Habitatrichtlijngebieden vanwege aanwezige waarden (DN&B/2018-000 | Aanwezige waarden (ontwerp-wijziging))

INLEIDING

Aanleiding voor en doel van het wijzigingsbesluit

Vanaf 2008 zijn in Nederland aanwijzingsbesluiten gepubliceerd voor Habitatrichtlijngebieden. Nu dat proces nagenoeg is afgerond, is het belangrijk om na te gaan of er in de gebieden habitattypen en soorten voorkomen die niet zijn opgenomen in de aanwijzingsbesluiten. Uit de bepalingen van de Habitatrichtlijn volgt namelijk dat die waarden (in beginsel) in aanmerking komen om te worden beschermd.

Uit de uitleg die de Europese Commissie heeft gegeven⁴ en uit vaste jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State⁵ blijkt dat alle habitattypen en soorten die in meer dan verwaarloosbare mate voorkomen, moeten worden aangewezen. Dit ongeacht wat in het Standaardgegevensformulier is vermeld, ongeacht of de waarde er al was bij plaatsing op de Lijst van gebieden van communautair belang⁶, ongeacht of het een prioritaire waarde is en ongeacht de bijdrage van een gebied aan de landelijke doelen.

In 2015 is, naar aanleiding van een analyse ten aanzien van habitattypen die *niet* in de Habitatrichtlijngebieden aanwezig bleken te zijn, reeds een wijzigingsbesluit voor meerdere gebieden gepubliceerd⁷, waarbij niet alleen de afwezige waarden werden verwijderd, maar waarbij tegelijk alle (meer dan verwaarloosbaar) aanwezige, maar nog niet aangewezen habitattypen werden toegevoegd. Dit wijzigingsbesluit 'Aanwezige waarden' is hierop een vervolg, waarbij de aanleiding dit keer dus juist de *aanwezigheid* is, maar waarbij ook waarden verwijderd worden die *afwezig* blijken te zijn.

Voor dit wijzigingsbesluit zijn alle (definitief gepubliceerde⁸) aanwijzingsbesluiten in ogenschouw genomen. Bij 99 gebieden bleek sprake te zijn van ten onrechte nog niet aangewezen habitattypen en/of soorten. Die habitattypen en soorten zijn in beginsel integraal door middel van dit wijzigingsbesluit aan de aanwijzingsbesluiten toegevoegd. Er zijn enkele uitzonderingen:

- habitattypen of soorten die pas ná publicatie van het aanwijzingsbesluit in het gebied zijn ontstaan, c.q. gevestigd;
- habitattypen of soorten die alleen voorkomen in grensgebieden met andere Habitatrichtlijngebieden waar er reeds een instandhoudingsdoelstelling voor bestaat en waar een onderlinge grenswijziging in de rede ligt.

De eerste uitzondering vindt zijn oorzaak in de bedoeling van dit wijzigingsbesluit, namelijk in het *corrigeren* van wat kennelijk niet goed is gegaan bij het publiceren van het aanwijzingsbesluit. De bedoeling van dit wijzigingsbesluit is niet het *actualiseren* van het aanwijzingsbesluit. In het kader van de voorgenomen evaluatie van Natura 2000 zal worden bezien in hoeverre het noodzakelijk is om de aanwijzingsbesluiten op dit punt te actualiseren. Voor het beoordelen van de noodzaak tot corrigeren is dus de peildatum van groot belang (zie ook hierna de paragraaf Peildatum).

De tweede uitzondering heeft te maken met een voorgenomen wijzigingsbesluit ten aanzien van grenswijzigingen bij Natura 2000-gebieden in de kustregio. Daarbij zal onder andere worden bezien of er een beter werkbaar begrenzing kan worden ontworpen bij aangrenzende gebieden, zodat bijvoorbeeld duinhabitats bij gebieden getrokken worden die door duinen worden gekenmerkt. Daar waar dat voorzien wordt, is ervan afgezien om habitattypen of soorten toe te voegen aan gebieden waarvan nu al duidelijk is dat ze de betreffende waarden ná de grenswijziging niet meer zullen bevatten⁹.

Het *verwijderen* van afwezige waarden is aan strikte randvoorwaarden gebonden, namelijk dat het habitatype of de soort niet alleen ten tijde van het publiceren van het besluit afwezig was, maar ook reeds

⁴ Zie onder andere: Tweede Kamer, vergaderjaar 2015-2016, 32 670, nr 105.

⁵ Zie onder andere de uitspraken over Wooldse Veen (201305337/1/R2; 12 maart 2014), Korenburgerveen (201305336/1/R2; 17 september 2014) en Bergvennen & Brecklenkampse Veld (201306279/2/R2; 1 april 2015).

⁶ Voor de meeste gebieden is dat 2003.

⁷ 'Afwezige waarden', 28 mei 2015, PDN/2015-004.

⁸ Een noodzakelijke wijziging ten opzichte van het ontwerp-besluit Krammer-Volkerak zal worden meegenomen bij het vaststellen van het definitieve besluit voor dat gebied.

⁹ Dit betreft: H1110B en H1140B in Waddenzee (001), H1110A, H1140A, H2120, H2160 en H2170 in Noordzeekustzone (007), H2160 in Haringvliet (109) en H2130A, H2160 en H2190B in Voordelta (113).

bij het plaatsen op de Lijst van gebieden van communautair belang. Vanaf die plaatsing is namelijk het verslechteringsverbod (artikel 6, lid 2, HR) ingegaan. Het verdwijnen tussen (meestal) 2003 en de peildatum van de besluiten (2008-2017) kan vanwege dit verbod in beginsel geen reden zijn om een waarde te verwijderen uit een aanwijzingsbesluit.

Voor zowel de toevoegingen als de verwijderingen is de best beschikbare kennis gebruikt. Dit is verantwoord in de laatste paragraaf van dit inleidende hoofdstuk.

De reikwijdte van dit wijzigingsbesluit is, ten slotte, nog als volgt beperkt:

- Het wijzigingsbesluit heeft geen betrekking op vogels. De systematiek ten aanzien van het beschermen van vogelsoorten (conform de Vogelrichtlijn) is wezenlijk anders dan die van habitattypen en habitatsoorten. Het eventueel aanpassen van aanwijzingsbesluiten voor Vogelrichtlijngebieden kan aan de orde komen in het kader van de voorgenomen evaluatie van Natura 2000.
- Het wijzigen van grenzen maakt evenmin deel uit van dit wijzigingsbesluit.

Leeswijzer

De artikelen 1 tot en met 100 van dit wijzigingsbesluit regelen de wijzigingen ten opzichte van de besluiten tot aanwijzing van de erin vermelde Natura 2000-gebieden. Verwezen wordt naar deze nota van toelichting voor een nadere uitwerking.

Artikel 101 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

Na deze inleidende paragrafen van de Nota van toelichting wordt verder per gewijzigd aanwijzingsbesluit vermeld welke teksten uit die aanwijzingsbesluiten worden gewijzigd. Dit betreft achtereenvolgens: wijziging van de in het gebied aanwezige waarden (paragraaf 4.3), wijziging van de waarden waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet (paragraaf 4.4, indien relevant), wijziging van de beschrijving van de verspreiding van habitattypen en soorten in het Habitatrichtlijngebied (paragraaf 4.4), verwijdering en toevoeging van instandhoudingsdoelstellingen voor de verwijderde en toegevoegde waarden (paragraaf 5.3 en 5.4), onderbouwing voor de verwijderde en toegevoegde waarden (bijlage B.1), toepassing van de selectiecriteria voor Habitatrichtlijngebieden en toelichting op de toewijzing van de instandhoudingsdoelstellingen (bijlage B) en wijziging in de beantwoording van eerdere zienswijzen (Bijlage C, indien relevant).

Samenvatting

In onderstaande tabel worden alle wijzigingen samengevat, zowel de wijzigingen op het niveau van habitattypen en soorten als op het niveau van subtypen die via wijziging van een instandhoudingsdoelstelling zijn opgenomen.

Overzicht van de aangebrachte wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen (aangeduid als "doelen").

| Natura 2000-gebied | | Aard van de wijziging(en) |
|--------------------|--|--|
| 001 | Waddenzee | Toevoeging van doelen voor het habitatype H2170 en voor de soorten H1340, H1351 en H1903 |
| 002 | Duinen en Lage Land Texel | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H1320, H6230 en H6430 (subtypen A, B en C) en voor de soort H1364 |
| 003 | Duinen Vlieland | Toevoeging van doelen voor het habitatype H2110 en voor de soort H1364 |
| 004 | Duinen Terschelling | Toevoeging van een doel voor de soort H1364 |
| 005 | Duinen Ameland | Toevoeging van doelen voor het habitatype H1330 (subtype A) en voor de soort H1364 |
| 007 | Noordzeekustzone | Toevoeging van een doel voor de soort H1903 |
| 009 | Groote Wielen | Toevoeging van doelen voor de soorten H1149 en H1163 |
| 010 | Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H7140 (subtype B) en H91D0, en voor de soorten H1149 en H1163 |
| 013 | Alde Feanen | Toevoeging van doelen voor het habitatype H6430 (subtypen A en B), voor het habitatsubtype H7140A (door wijziging van het doel voor habitatype H7140) en voor de soort H1042 |
| 015 | Van Oordt's Mersken | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3130 en H9190 |
| 016 | Wijnjeterper Schar | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H2320, H3130 en H3160 |
| 017 | Bakkeveense Duinen | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3130, H4030, H6230, H7110 (subtype B) en H7150 |
| 018 | Rottige Meenthe & Brandemeer | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H6230 en H6430 (subtype A) |

| | | |
|------------------------------|---|---|
| 021 | Lieftingsbroek | Verwijdering van het doel voor habitattype H91D0 |
| 022 | Norgerholt | Toevoeging van een doel voor het habitattype H91D0 |
| 023 | Fochteloërveen | Toevoeging van een doel voor de soort H1042 |
| 024 | Witterveld | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H2320, H3160 en H6230 Verwijdering van het habitatsubtype H7110B (door wijziging van het doel voor habitattype H7110) |
| 025 | Drentsche Aa-gebied | Toevoeging van doelen voor de soorten H1042 en H1337 |
| 028 | Elperstroomgebied | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3160, H7110 (subtype B) en H91E0 (subtype C) |
| 029 | Holtingerveld | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3130, H5130 en H9120 |
| 032 | Mantingerzand | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3130 en H91D0 |
| 034 | Weerribben | Toevoeging van een doel voor het habitatsubtype H6430B (door wijziging van het doel voor habitattype H6430) |
| 035 | De Wieden | Toevoeging van een doel voor het habitatsubtype H6430B (door wijziging van het doel voor habitattype H6430) |
| 036 | Uiterwaarden Zwarte water en Vecht | Toevoeging van doelen voor het habitatsubtype H6430B (door wijziging van het doel voor habitattype H6430), voor het habitattype H91E0 (subtypen A, B en C) en voor de soorten H1145 en H1163 |
| 037 | Olde Maten & Veerslootslanden | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H6230 en H6430 (subtype A) Verwijdering van het doel voor habitattype H3150 |
| 038/ 066- 068 | Rijntakken | Toevoeging van doelen voor het habitatsubtype H6430B (door wijziging van het doel voor habitattype H6430), voor het habitattype H9120 en voor het habitatsubtype H91E0C (door wijziging van het doel voor habitattype H91E0) |
| 039 | Vecht- en Beneden-Reggegebied | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H2320, H3130, H3150, H3260 (subtype B) en H91F0 |
| 042 | Sallandse Heuvelrug | Toevoeging van een doel voor het habitattype H7150 |
| 044 | Borkeld | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H2330 en H9190 |
| 045 | Springendal & Dal van de Mosbeek | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H9160 (subtype A), H9190 en H91D0 |
| 047 | Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H4010 (subtype A), H4030, H7150 en H9120 |
| 048 | Lemselermaten | Toevoeging van een doel voor het habitattype H4030 |
| 049 | Dinkelland | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H2310, H2330, H3160, H3260 (subtype A), H5130, H7140 (subtype A), H7230, H9120, H9160 (subtype A), H9190 en H91D0, voor de habitatsubtypen H91E0A en -B (door wijziging van het doel voor habitattype H91E0) en voor de soorten H1096 en H1134 |
| 050 | Landgoederen Oldenzaal | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H4010 (subtype A) en H4030 |
| 051 | Lonnekermeer | Toevoeging van een doel voor het habitattype H9190 |
| 053 | Buurserzand & Haaksbergerveen | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H2330, H3160, H6230, H6410, H7150 en H9190, en voor de soort H1042 |
| 054 | Witte Veen | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H5130, H6410, H7120, H7150 en H91E0 (subtype C) |
| 057 | Veluwe | Toevoeging van een doel voor het habitattype H91D0 |
| 058 | Landgoederen Brummen | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3160 en H3260 (subtype A) Verwijdering van het doel voor de soort H1831 |
| 060 | Stelkampsveld | Toevoeging van doelen voor het habitattype H9120 en voor de soort H1166 |
| 061 | Korenburgerveen | Toevoeging van een doel voor de soort H1042 |
| 062 | Willinks Weust | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H4030 en H91E0 (subtype C) |
| 065 | Binnenveld | Toevoeging van een doel voor de soort H1145 |
| 069 | De Bruuk | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H6230, H6430 (subtype A), H7140 (subtype A), H7230 en H91E0 (subtype C) |
| 070 | Lingegebied & Diefdijk-Zuid | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3150 en H6510 (subtypen A en B) en voor de soort H1337 |
| 071 | Loevestuin, Pompveld & Kornsche boezem | Toevoeging van doelen voor het habitattype H6430 (subtype A), voor het habitatsubtype H91E0C (door wijziging van het doel voor habitattype H91E0) en voor de soort H1337 |
| 072 | IJsselmeer | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H1330 (subtype B) en H3140 |
| 073 | Markermeer & IJmeer | Toevoeging van doelen voor het habitattype H3150 en voor de soort H1149 |
| 074 | Zwarte Meer | Toevoeging van doelen voor het habitattype H3140, voor het habitatsubtype H6430B (door wijziging van het doel voor habitattype H6430) en voor de soort H1134 Verwijdering van het habitatsubtype H6430A (door wijziging van het doel voor habitattype H6430) |
| 076 | Veluwerandmeren | Toevoeging van een doel voor het habitattype H6430 (subtypen A en B) |

| | | |
|------------|--|---|
| 082 | Uiterwaarden Lek | Toevoeging van een doel voor het habitattype H91E0 (subtype A) Verwijdering van het doel voor habitattype H6430 (subtype B) |
| 083 | Botshol | Toevoeging van een doel voor het habitattype H6510 (subtype A) |
| 084 | Duinen Den Helder-Callantsoog | Toevoeging van doelen voor het habitattype H2110, voor de habitatsubtypen H2130A en H2140A (door wijziging van de doelen voor habitattype H2130 respectievelijk H2140), voor het habitattype H2150, voor de habitatsubtypen H2180B en H2190B (door wijziging van de doelen voor habitattype H2180 respectievelijk H2190) en voor de habitattypen H6230 en H7210 |
| 085 | Zwanenwater & Pettemerduinen | Toevoeging van doelen voor het habitattype H2160, voor het habitatsubtype H2180C (door wijziging van het doel voor habitattype H2180) en voor de soort H1903 |
| 087 | Noordhollands Duinreservaat | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H2110 en H6430 (subtype C) |
| 088 | Kennemerland-Zuid | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H2140 (subtype B) en H7210, en voor de soort H1149 |
| 094 | Naardermeer | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3130 en H6430 (subtypen A en B) |
| 096 | Coepelduynen | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H2110 en H2180 (subtype C) en voor habitatsubtype H2190D (door wijziging van het doel voor habitattype H2190) |
| 097 | Meijndel & Berkheide | Toevoeging van doelen voor het habitattype H2110, voor het habitatsubtype H2190C (door wijziging van het doel voor habitattype H2190), voor de habitattypen H3140 en H6430A (subtype A) en voor de soorten H1149 en H1166 |
| 100 | Voornes Duin | Toevoeging van doelen voor de habitatsubtypen H2130B en H2190C (door wijziging van de doelen voor habitattype H2130 respectievelijk H2190) en voor de habitattypen H6430 (subtype B) en H7210 |
| 101 | Duinen Goeree & Kwade Hoek | Toevoeging van doelen voor habitattype H1110 (subtype B), voor habitatsubtype H1140B (door wijziging van het doel voor habitattype H1140), voor de habitattypen H2170 en H2180 (subtype C) en voor de soorten H1364 en H1365 Verwijdering van de doelen voor het habitattype H1320 en het habitatsubtype H6430C (door wijziging van het doel voor habitattype H6430) |
| 103 | Nieuwkoopse Plassen & De Haeck | Toevoeging van doelen voor het habitatsubtype H6430B (door wijziging van het doel voor habitattype H6430) en voor de soort H1163 |
| 105 | Zouweboezem | Toevoeging van een doel voor het habitattype H91E0 (subtypen A en C) |
| 109 | Haringvliet | Toevoeging van een doel voor de soort H1337 Verwijdering van het doel voor de soort H1134 |
| 111 | Hollands Diep | Toevoeging van doelen voor de soorten H1134, H1145 en H1149 |
| 112 | Biesbosch | Toevoeging van een doel voor de soort H4056 |
| 113 | Voordelta | Toevoeging van doelen voor het habitattype H2120 en voor de soort H1351 |
| 115 | Grevelingen | Toevoeging van doelen voor het habitatsubtype H2130A (door wijziging van het doel voor habitattype H2130) en voor de soorten H1364 en H1365 Verwijdering van het habitatsubtype H2130B (door wijziging van het doel voor habitattype H2130) |
| 116 | Kop van Schouwen | Toevoeging van een doel voor het habitattype H1330 (subtype A) |
| 117 | Manteling van Walcheren | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H1330 (subtype B) en H2110, voor het habitatsubtype H2130C (door wijziging van het doel voor habitattype H2130) en voor het habitattype H2170 |
| 118 | Oosterschelde | Toevoeging van doelen voor het habitatsubtype H1310B (door wijziging van het doel voor habitattype H1310), voor de habitattypen H2130 (subtype A), H2160 en H7210, en voor de soorten H1103, H1351 en H1364 |
| 122 | Westerschelde & Saeftinghe | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H1140 (subtype B) en H2130 (subtype A) en voor de soorten H1351 en H1364 |
| 123 | Zwin & Kievittepolder | Toevoeging van doelen voor het habitatsubtype H1140B (door wijziging van het doel voor habitattype H1140) en voor de habitattypen H2180 (subtypen B en C) en H2190 (subtypen A, B en D) |
| 128 | Brabantse Wal | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H7150 en H9120 |
| 130 | Langstraat | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3130, H3150, H4010 (subtype A), H6430 (subtype A) en H7150 |
| 131 | Loonse en Drunense Duinen & Leemkuilen | Toevoeging van een doel voor de habitattypen H4030 en H9120 |
| 132 | Vlijmens ven, Moerputten & Bossche Broek | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H3150 en H6230, en voor de soorten H1134 en H1166 |
| 133 | Kampina & Oisterwijkse Vennen | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H9120 en H91D0, en voor de soorten H1042 en H1163 |

| | | |
|------------|--|---|
| 134 | Regte Heide & Riels Laag | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H6410 en H7140 (subtype A) Verwijdering van het doel voor habitatype H2310 |
| 135 | Kempenland-West | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H9120, H9160 (subtype A), H9190 en H91D0 |
| 136 | Leenderbos, Groote Heide & De Plateaux | Toevoeging van een doel voor de soort H1149 |
| 137 | Strabrechtse Heide & Beuven | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H7150 en H91D0, en voor de soort H1149 |
| 138 | Weerter- en Budelerbergen & Ringselven | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H4010 (subtype A), H4030, H6410, H7150, H9120 en H91E0 (subtype C) en de soorten H1134 en H1337 Verwijdering van het doel voor de soort H1166 |
| 139 | Deurnsche Peel & Mariapeel | Toevoeging van doelen voor de soorten H1134 en H1149 |
| 141 | Oeffelter Meent | Toevoeging van een doel voor de soort H1337 |
| 142 | Sint Jansberg | Toevoeging van een doel voor het habitatype H91D0 |
| 144 | Boschhuizerbergen | Toevoeging van een doel voor het habitatype H91D0 |
| 145 | Maasduinen | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H6430 (subtypen A en C), H9120, H9190 en H91F0, en de soorten H1042, H1149, H1163 en H1166 |
| 147 | Leudal | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H6410, H9120 en H9190, en de soorten H1134, H1149 en H1163 |
| 148 | Swalmdal | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H6430 (subtype A) en H9120, en voor de soort H1037 |
| 149 | Meinweg | Toevoeging van een doel voor de soort H1037 |
| 150 | Roerdal | Toevoeging van doelen voor het habitatype H9120, het habitatsubtype H91E0A (door wijziging van het doel voor habitatype H91E0) en voor de soort H1145 |
| 152 | Grensmaas | Toevoeging van doelen voor de habitatsubtypen H6430C en H91E0C (door wijziging van de doelen voor habitatype H6430 respectievelijk H91E0) |
| 153 | Bunder- en Elslooërbos | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H6510 (subtype A) en H9120, en voor de soort H1337 |
| 154 | Geleenbeekdal | Toevoeging van een doel voor het habitatype H6430 (subtype A) |
| 155 | Brunsummerheide | Toevoeging van een doel voor het habitatype H9120 Verwijdering van de doelen voor habitattypen H2330 en H6510A |
| 156 | Bemelerberg & Schiepersberg | Toevoeging van een doel voor de soort H1078 Verwijdering van het doel voor habitatype H6510 (subtype A) |
| 157 | Geuldal | Toevoeging van doelen voor het habitatype H4030 en voor de soort H1337 |
| 158 | Kunderberg | Toevoeging van doelen voor de habitattypen H6430 (subtype C) en H7220 |
| 159 | Sint Pietersberg & Jekerdal | Toevoeging van een doel voor de soort H1337 |

Peildatum

Ten aanzien van de peildatum dient het volgende als toelichting voor alle wijzigingen. De instandhoudingsdoelstellingen zijn in de aanwijzingsbesluiten zelf niet gekwantificeerd (daarvoor moet een habitatkaart of beheerplan worden geraadpleegd). Voor het bepalen van wat in de instandhoudingsdoelstellingen onder 'behoud' dan wel 'uitbreiding' of 'verbetering' moet worden verstaan, is het dus belangrijk te weten wat de uitgangssituatie (of 'nulsituatie') is waarmee deze termen moeten worden vergeleken. Dat is eveneens van belang voor het handhaven van het verslechteringsverbod.

De situatie ten tijde van het publiceren van een aanwijzingsbesluit is bepalend voor wat onder 'behoud' moet worden verstaan en vanaf welk niveau 'uitbreiding' en 'verbetering' nagestreefd moet worden. De instandhoudingsdoelstellingen moeten in de onderscheiden gebieden dus zó begrepen worden, dat het behoudsniveau van de habitattypen en Habitatrichtlijnsoorten betrekking heeft op oppervlakte en kwaliteit, respectievelijk omvang en kwaliteit leefgebied en omvang populatie, zoals aanwezig op de datum van aanwijzen. Dit is tevens het niveau van waaraf 'uitbreiding' en 'verbetering' nagestreefd moet worden. Ten aanzien van de met dit wijzigingsbesluit toegevoegde habitattypen en soorten is dat anders. Aangezien het gaat om een correctie op de oorspronkelijke aanwijzingsbesluiten (en niet om het toevoegen van waarden die zich pas ná die besluiten hebben gevestigd) geldt voor de toegevoegde waarden dezelfde peildatum als voor de reeds eerder beschermde waarden. Die peildatum is dus de datum die in de afzonderlijke artikelen van dit wijzigingsbesluit worden genoemd.

Onderbouwing van de wijzigingen

De met dit wijzigingsbesluit aangebrachte wijzigingen in de aanwijzingsbesluiten zijn in principe gebaseerd op de volgende bronnen:

- *voor habitattypen*: de habitattypenkaarten zoals opgesteld door de provincies, het ministerie van Infrastructuur & Milieu en het ministerie van Defensie. Voor de redenen om habitattypen op de kaarten op te nemen, dan wel (vanwege afwezigheid) niet op de kaarten op te nemen, wordt verwezen naar het voor deze habitattypenkaarten vervaardigde documentatiemateriaal. De habitattypenkaarten geven de situatie weer ten tijde van het publiceren van het aanwijzingsbesluit (en daarmee dus de situatie op de peildata voor dit wijzigingsbesluit).
- *voor soorten*: het, ten behoeve van dit wijzigingsbesluit, in opdracht van het ministerie van Economische Zaken opgestelde rapport 'Het voorkomen van Habitatrichtlijnsoorten in Habitatrichtlijngebieden. Advies ten aanzien van wijzigingen in de Natura 2000-aanwijzingsbesluiten' van G.I. Bos-Groenendijk, C.A.M. van Swaay, A.W. Gmelig Meyling, T. Termaat, J. van Deijk, B. Koese, J.T. Smit, R.C.M. Creemers, J. Kranenbarg, O. Bos, M. La Haye, V. Dijkstra, L. Sparrius & B. Odé (De Vlinderstichting, 2017).

Uitzonderingen hierop (en nadere toelichtingen¹⁰) betreffen de volgende gevallen:

- Afwezigheid van H2190A in *Waddenzee* (001): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar zonder een overtuigende onderbouwing. Door Rijkswaterstaat is vastgesteld dat de betreffende wateren niet tot dit type behoren. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H3120 in *Noordzeekustzone* (007): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar door middel van luchtfoto-analyse is vastgesteld dat de betreffende locatie reeds voor de aanmelding van het gebied onbegroeid was. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H2130A in *Noordzeekustzone* (007): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar zonder een overtuigende onderbouwing. Door Rijkswaterstaat is vastgesteld dat de betreffende begroeiingen niet tot dit type behoren. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H1330B in *Duinen Vlieland* (003): door een doorbraak van de dijk is het op de habitattypenkaart opgenomen, maar niet aangewezen, subtype *binnendijks* (H1330B) inmiddels het subtype *buitendijks* (H1330A) geworden. Omdat de subtypen als zodanig (Europeesrechtelijk gezien) geen afzonderlijk te beschermen eenheden zijn, maar alleen zijn onderscheiden om specifieke kwaliteiten te kunnen beschermen, doet zich de vraag voor of hier sprake is van verslechtering in de zin van artikel 6, lid 2, van de Habitatrichtlijn. Dat is in dit specifieke geval niet zo. De waarde voor de biodiversiteit is in de vorm van subtype A zelfs hoger dan in de vorm van subtype B. Het is dus niet noodzakelijk om de situatie ten tijde van aanwijzen te corrigeren in dit wijzigingsbesluit: het subtype is niet toegevoegd.
- Aanwezigheid van H9190 in *Van Oordt's Mersken* (015): op de habitattypenkaart is voor dit type een zoekgebied opgenomen; middels veldonderzoek door de provincie is komen vast te staan dat het type inderdaad aanwezig is.
- Aanwezigheid van H6230 in *Bakkeveense Duinen* (017): uit de vegetatiekartering-Mandefjild (2015) blijkt dat dit type ten onrechte op de habitatkaart ontbreekt.
- Aanwezigheid van H6430A in *Rottige Meenthe & Brandermeer* (018): uit de vegetatie- en plantensoortenkartering Rottige Meente (2013) blijkt dat dit type ten onrechte op de habitatkaart ontbreekt.
- Afwezigheid van H91D0 in *Lieftingsbroek* (021): de 0,12 ha die met een eerder wijzigingsbesluit was aangeduid als Zompzegge-Berkenbroek blijkt, volgens deskundigen van de provincie Groningen, Natuurmonumenten en Alterra, een vorm van elzenbroekbos te zijn (waarbinnen op circa 2 are berken voorkomen) en daarmee dus niet te kwalificeren voor H91D0. Het habitatype wordt dus verwijderd.
- Aanwezigheid van H2320 in *Witterveld* (023): in Bijlage B.1 van het aanwijzingsbesluit werd vermeld dat kraaiheibegroeiingen alleen als kruidlaag van bossen voorkomen. Uit de habitatkaart (2013) blijkt dat dit een onjuiste veronderstelling is. Met dit wijzigingsbesluit is de tekst van het aanwijzingsbesluit weer conform de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007).
- Afwezigheid van H6510A in *Vecht- en Beneden-Reggegebied* (039): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar middels veldonderzoek door de provincie is komen vast te staan dat de begroeiingen deels niet kwalificeren voor H6510A of (in één geval) door uitzaaiing buiten het natuurlijke verspreidingsgebied (introductie) zijn ontstaan. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.

¹⁰ Ook worden gevallen gemeld die wel zijn overwogen op basis van de vermelding op een habitattypenkaart, maar die uiteindelijk niet in het besluit zijn overgenomen.

- Aanwezigheid van H91F0 in *Vecht- en Beneden-Reggegebied* (039): op de habitattypenkaart is voor dit type een zoekgebied opgenomen; middels veldonderzoek door de provincie is komen vast te staan dat het type inderdaad aanwezig is.
- Afwezigheid van H4030 in *Boetelerveld* (041): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar middels veldonderzoek door de provincie is komen vast te staan dat de begroeiingen niet kwalificeren voor H4030. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H2330 in *Sallandse Heuvelrug* (042): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar het blijkt dat de (vegetatiekundig kwalificerende) begroeiingen niet voorkomen in een zandverstuivingslandschap en om die reden niet kwalificeren voor H2330. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H6510A in *Springendal & Dal van de Mosbeek* (045): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar middels veldonderzoek door de provincie is komen vast te staan dat de begroeiingen niet kwalificeren voor H6510A. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H3130 in *Lemselermaten* (048): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar middels veldonderzoek door de provincie is komen vast te staan dat de begroeiingen niet kwalificeren voor H3130. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H6510A en H7140A in *Buurserzand & Haaksbergerveen* (053): deze typen zijn op de habitattypenkaart opgenomen, maar middels veldonderzoek door de provincie is komen vast te staan dat de begroeiingen niet kwalificeren voor deze typen. Toevoeging in dit wijzigingsbesluit zijn dus niet nodig.
- Afwezigheid van H6510A in *Witte Veen* (054): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar middels veldonderzoek door de provincie is komen vast te staan dat de begroeiingen niet kwalificeren voor H6510A. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Aanwezigheid van H6430B in *Zwarte Meer* (074): de bij de habitatkaart vermelde vermoedelijke aanwezigheid is bevestigd door vegetatieopnamen.
- Aanwezigheid van H6430A en H6430B in *Naardermeer* (094): de bij de habitatkaart vermelde mogelijke aanwezigheid van H6430A is bevestigd door veldwaarnemingen; daarbij bleek ook H6430B aanwezig te zijn.
- Aanwezigheid van H6430A en H6430B in *Veluwerandmeren* (076): de bij de habitatkaart vermelde vermoedelijke aanwezigheid is bevestigd door vegetatieopnamen.
- Aanwezigheid van H3140 in *Meijndel & Berkheide* (097): de begroeiingen blijken niet alleen in vochtige duinvalleien voor te komen, maar ook in infiltratiekanalen en om die reden moeten ze afzonderlijk worden aangewezen als H3140.
- Aanwezigheid van H1110B in *Duinen Goeree & Kwade Hoek* (101): op de habitatkaart is subtype A van H1110 opgenomen, maar gezien de ligging is duidelijk geworden dat het om subtype B gaat.
- Aanwezigheid van H1140B in *Duinen Goeree & Kwade Hoek* (101): op de habitatkaart is alleen het reeds aangewezen subtype A van H1140 opgenomen, maar gezien de ligging is duidelijk geworden dat het grootste deel van H1140 uit subtype B bestaat.
- Afwezigheid van H6510A in *Oude Maas* (108): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar zonder een overtuigende onderbouwing. Door Rijkswaterstaat is vastgesteld dat de betreffende begroeiingen niet tot dit type behoren. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H2130A in *Haringvliet* (109): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar het blijkt dat de (vegetatiekundig kwalificerende) begroeiingen alleen voorkomen op een aangelegd zandlichaam en om die reden niet kwalificeren voor H2130A. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H2170 in *Haringvliet* (109): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar zonder een overtuigende onderbouwing. Door Rijkswaterstaat is vastgesteld dat de betreffende begroeiingen niet tot dit type behoren. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H91E0C in *Biesbosch* (112): dit subtype is op de habitattypenkaart opgenomen, maar de begroeiingen kwalificeren voor het reeds aangewezen subtype H91E0A, omdat het (in afwijking van wat de vegetatiecode suggereerde) om wilgenbos blijkt te gaan. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H2170 en H6430B in *Voordelta* (113): deze typen zijn op de habitattypenkaart opgenomen, maar zonder een overtuigende onderbouwing. Door Rijkswaterstaat is vastgesteld dat de

betreffende begroeiingen niet tot deze typen behoren. Toevoegingen in dit wijzigingsbesluit zijn dus niet nodig.

- Afwezigheid van H2130C in *Grevelingen* (115): dit type is (naast subtype A) op de habitattypenkaart opgenomen, maar uit de vegetatiekundige onderbouwing blijkt dat alle grijze duinen (H2130) tot subtype A behoren. Een toevoeging van subtype C in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H2120 in *Oosterschelde* (118): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar het blijkt dat de (vegetatiekundig kwalificerende) begroeiingen alleen voorkomen op aangelegde locaties en om die reden niet kwalificeren voor H2120. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H2170 en H2190B in *Oosterschelde* (118): deze typen zijn op de habitattypenkaart opgenomen, maar zonder een overtuigende onderbouwing. Door Rijkswaterstaat is vastgesteld dat de betreffende begroeiingen niet tot deze typen behoren, dan wel (in één geval bij H2190B) op een aangelegde locatie voorkomen. Toevoegingen in dit wijzigingsbesluit zijn dus niet nodig.
- Afwezigheid van H1140A in *Westerschelde & Saeftinghe* (122): dit type is door een vertaalfout op de habitattypenkaart opgenomen; de locaties blijken alle tot andere habitattypen behoren, vooral H1130. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Aanwezigheid van H2130A in *Westerschelde & Saeftinghe* (122): uit veldonderzoek n.a.v. een vegetatieopname blijkt dat dit type ten onrechte op de habitatkaart ontbreekt.
- Aanwezigheid van H9120 in *Weerter- en Budelerbergen & Ringselven* (138): op de habitattypenkaart is voor dit type een zoekgebied opgenomen; middels veldonderzoek door de provincie is komen vast te staan dat het type inderdaad aanwezig is.
- Afwezigheid van H91E0C in *Weerter- en Budelerbergen & Ringselven* (138): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar het blijkt dat de (vegetatiekundig kwalificerende) begroeiingen alleen voorkomen op veenbodems buiten een beekdal en om die reden niet kwalificeren voor H91E0C. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H91D0 in *Groote Peel* (140): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar de begroeiingen blijken niet te kwalificeren voor H91D0. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H3260B, H6230, H6510A en H91E0A in *Maasduinen* (145): deze typen zijn op de habitattypenkaart opgenomen, maar de begroeiingen blijken niet te kwalificeren voor deze typen. Toevoegingen in dit wijzigingsbesluit zijn dus niet nodig.
- Aanwezigheid van H6430A, H6430C en H91F0 in *Maasduinen* (145): uit veldonderzoek door de provincie blijkt dat deze typen ten onrechte op de habitatkaart ontbreken.
- Afwezigheid van H91D0 in *Sarsven en De Banen* (146): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar de begroeiingen blijken niet te kwalificeren voor H91D0. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H91E0C in *Sarsven en De Banen* (146): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar het blijkt dat de (vegetatiekundig kwalificerende) begroeiingen alleen voorkomen op locaties die niet onder invloed van een beek staan en om die reden niet kwalificeren voor H91E0C. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H4030 en H91E0A in *Swalmdal* (148): deze typen zijn op de habitattypenkaart opgenomen, maar de begroeiingen blijken niet te kwalificeren voor deze typen. Toevoegingen in dit wijzigingsbesluit zijn dus niet nodig.
- Afwezigheid van H91F0 in *Bunder- en Elslooërbos* (153): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar de begroeiingen blijken te behoren tot een naastgelegen, reeds aangewezen habitattype. Toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.
- Afwezigheid van H2330 in *Brunssummerheide* (155): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar het blijkt dat de (vegetatiekundig kwalificerende) begroeiingen alleen voorkomen op locaties op dekzand dat is gestort op het van nature aanwezige Miocene zeezand. Een toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig. Het habitattype wordt dus verwijderd.
- Afwezigheid van H6410 in *Brunssummerheide* (155): dit type is op de habitattypenkaart opgenomen, maar de begroeiingen blijken te behoren tot een reeds aangewezen habitattype. Toevoeging in dit wijzigingsbesluit is dus niet nodig.

- Aanwezigheid van H9120 in *Brunsummerheide* (155): op de habitattypenkaart is voor dit type een zoekgebied opgenomen; middels veldonderzoek door de provincie is komen vast te staan dat het type inderdaad aanwezig is.
- Aanwezigheid van H4030 in *Geuldal* (157): uit veldonderzoek door de provincie blijkt dat dit type ten onrechte op de habitatkaart ontbreekt.

Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)

Wijzigingen in de nota van toelichting behorende bij de aanwijzing van Duinen Goeree & Kwade Hoek (101) als Natura 2000-gebied (besluit van 19 februari 2008, DRZO/2008-101; gewijzigd op 17 februari 2010, PDN2009-100)

In de 1^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

– De volgende tekst wordt ingevoegd voor H1140:

H1110 Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken
Verkorte naam Permanent overstroomde zandbanken

betreft het subtype:

H1110B Permanent overstroomde zandbanken (*Noordzee-kustzone*)

– De tekst betreffende H1140 wordt vanwege de toevoeging van subtype B als volgt gewijzigd:

H1140 Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten (°)
Verkorte naam Slik- en zandplaten

betreft de subtypen:

H1140A Slik- en zandplaten (*getijdengebied*)

H1140B Slik- en zandplaten (*Noordzee-kustzone*)

– De volgende tekst vervalt:

H1320 Schorren met slijkgrasvegetatie (*Spartinion maritimae*)
Verkorte naam Slijkgrasvelden

– De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H2160 en H2190:

H2170 Duinen met *Salix repens* ssp. *argentea* (*Salicion arenariae*)
Verkorte naam Kruiwilgstruwelen

H2180 Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale gebied
Verkorte naam Duinbossen

betreft het subtype:

H2180C Duinbossen (*binnenduinrand*)

– De tekst betreffende H6430 wordt vanwege de verwijdering van subtype C als volgt gewijzigd:

H6430 Voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, en van de montane en alpiene zones
Verkorte naam Ruigten en zomen

betreft het subtype:

H6430B Ruigten en zomen (*harig wilgenroosje*)

In de 2^e subparagraaf van paragraaf 4.2 (Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

– De volgende tekst wordt ingevoegd tussen H1014 en H1318:

H1364 Grijze zeehond (*Halichoerus grypus*)

H1365 Gewone zeehond (*Phoca vitulina*)

In paragraaf 5.3 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

– De volgende tekst wordt ingevoegd voor de instandhoudingsdoelstelling voor H1140:

H1110 **Permanent overstroomde zandbanken**

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit Permanent overstroomde zandbanken, *Noordzee-kustzone* (subtype B)

Toelichting Het habitatype Permanent overstroomde zandbanken, *Noordzee-kustzone* (subtype B) komt voor in de overgangszone van de Kwade Hoek naar het Natura 2000-gebied Voordelta. Omdat de afgrenzing tussen beide gebieden geen ecologische betekenis heeft, moet behoud van het

Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)

habitatype in samenhang worden gezien met het behoud in de Voordelta. Daarbij is het de verwachting dat de kust binnen het gebied Duinen Goeree & Kwade Hoek, als gevolg van natuurlijke ontwikkelingen, verder zal verzanden. Dat betekent dat ook het subtype *getijdengebied* (subtype A) kan ontstaan en/of een verschuiving naar Slik- en zandplaten (H1140) zal plaatsvinden, wat niet bezwaarlijk is.

– De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H1140 wordt vervangen (noodzakelijk door de toevoeging van subtype B):

H1140 Slik- en zandplaten

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit Slik- en zandplaten, *getijdengebied* (subtype A) en Slik- en zandplaten, *Noordzee-kustzone* (subtype B).

Toelichting Het habitatype komt voor op de Kwade Hoek (in aansluiting op het gebied Voordelta), vooral in de vorm van subtype *Noordzee-kustzone* (subtype B), maar - in de overgangszone naar de schorren - ook in de vorm van subtype *getijdengebied* (subtype A). Er zijn geen aanwijzingen voor negatieve kwaliteitsbeïnvloeding door menselijke activiteiten. Het doel voor kwaliteit is daarom, in tegenstelling tot de landelijke verbeteropgave, op behoud gezet.

– De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H1320 vervalt.

– De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H2160 en H2190:

H2170 Kruiwilgstruwelen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting Het habitatype komt met een kleine oppervlakte voor op enkele locaties aan de zuidwestkant van Kwade Hoek.

H2180 Duinbossen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit Duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C).

Toelichting Het habitatype Duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C) komt verspreid voor in het gebied, met een vrij beperkte oppervlakte en een matige kwaliteit. Behoud is voldoende, omdat de potenties voor kwaliteitsverbetering in dit gebied relatief beperkt zijn.

– De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype H6430 wordt vervangen (noodzakelijk door de verwijdering van subtype C):

H6430 Ruigten en zomen

Doel Behoud oppervlakte en kwaliteit Ruigten en zomen, *Harig wilgenroosje* (subtype B).

Toelichting Ruigten en zomen, *Harig wilgenroosje* (subtype B) betreft een sterk bedreigde en in het duingebied zeldzame brakke variant van het habitatype Ruigten en zomen, gekenmerkt door heemst en echt lepelblad. Door de grote dynamiek bestaan in de Kwade Hoek goede mogelijkheden voor duurzaam behoud van het habitatype. Andere voorbeelden van dit habitatype met heemst in Zuidwest-Nederland zijn verdwenen of als gevolg van verzoeting veel moeilijker duurzaam te behouden.

In paragraaf 5.4 van hoofdstuk 5 (Instandhoudingsdoelstellingen) wordt de volgende wijziging aangebracht:

– De volgende tekst wordt ingevoegd tussen de instandhoudingsdoelstellingen voor H1014 en H1340:

H1364 Grijs zeehond

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het deelgebied Kwade Hoek fungeert als foerageer- en rustgebied voor een relatief klein deel van de Noordzeepopulatie.

H1365 Gewone zeehond

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting Het deelgebied Kwade Hoek fungeert als foerageer- en rustgebied voor een relatief klein deel van de landelijke populatie, waarvan de meeste individuen in de Waddenzee leven. De landelijke doelstelling voor het uitbreiden van de populatie betreft vooral de deelpopulatie in het Deltagebied, maar de daarmee samenhangende doelstelling voor het verbeteren van de

Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)

kwaliteit van het leefgebied heeft alleen betrekking op de voortplantingsfunctie en die is niet van toepassing op dit gebied.

In paragraaf 1 van Bijlage B worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- Voor de eerste alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
 - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit is het gebied ook aangewezen voor het habitatype H1110 Permanent overstromde zandbanken, *getijdengebied* (subtype A), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
- Tussen de eerste en de tweede alinea wordt de volgende tekst ingevoegd:
 - In afwijking van de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit is het gebied niet aangewezen voor het habitatype Slijkgrasvelden (H1320), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type niet in het gebied voorkomt.
- De derde alinea vervalt.
- Een vijfde, zesde, zevende, achtste en negende alinea worden toegevoegd:
 - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit is het gebied ook aangewezen voor het habitatype H2170 Kruiwilgstruwelen, omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
 - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit (2007) is het gebied ook aangewezen voor het habitatype H2180 Duinbossen, *binnenduinrand* (subtype C), omdat uit onderzoek blijkt dat dit type in het gebied voorkomt.
 - In afwijking van het ontwerpbesluit is geen doelstelling opgenomen voor subtype C (*droge bosranden*) van het habitatype Ruigten en zomen (H6430), omdat uit onderzoek blijkt dat dit subtype niet in het gebied voorkomt.
 - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort Grijs zeehond (H1364), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.
 - In aanvulling op de aanmelding als Habitatrictlijngebied (2003) en het ontwerpbesluit is het gebied ook aangewezen voor de habitatsoort Gewone zeehond (H1365), omdat uit onderzoek blijkt dat een populatie van deze soort met voldoende omvang in het gebied voorkomt.

In paragraaf 4.1 van bijlage B worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- De volgende alinea wordt ingevoegd voor de alinea met betrekking tot de doelstellingen voor H1140A:

| H1110B – Permanent overstromde zandbanken, Noordzee-kustzone | | | | | |
|---|----------------------------|-------------------------|-----------------------|--------------------|---------------------------|
| Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit | | | | | |
| N2k-nr | Natura 2000-gebied | Doel oppervlakte | Doel kwaliteit | Relatieve bijdrage | Besluit |
| 007 | Noordzeekustzone | behoud | verbetering | A1 | aanwijzingsbesluit |
| 101 | Duinen Goeree & Kwade Hoek | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |
| 113 | Voordelta | behoud | behoud | B2 | aanwijzingsbesluit |
| 122 | Westerschelde & Saeftinghe | behoud | behoud | B1 | aanwijzingsbesluit |
| 163 | Vlakte van de Raan | behoud | behoud | B1 | aanwijzingsbesluit |

De Habitatrictlijn heeft tot doel om landelijk een gunstige staat van instandhouding te bereiken voor elk habitatype van bijlage I, inclusief de ruimtelijke diversiteit en spreiding van het habitatype. De ruimtelijke variatie en spreiding van habitatype H1110 heeft in Nederland uitwerking gekregen in de subtyperingen van het habitatype. De landelijke staat van instandhouding van habitatype H1110B is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". In het Natura 2000 doelendocument (2006)¹¹⁸ is de landelijke doelstelling "behoud verspreiding, behoud oppervlakte en behoud

¹¹⁸ Ministerie van LNV (2006): Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)

kwaliteit" opgenomen. Deze landelijke doelstelling is voor het aspect kwaliteit gewijzigd in een verbeteropgave vanwege de landelijk voor dit aspect als "matig ongunstig" beoordeelde staat van instandhouding en het in internationaal verband "zeer grote" relatieve belang van dit habitatype. In het gebied Noordzeekustzone (007)¹¹⁹ is daarom verbetering van de kwaliteit van habitatype H1110B tot doel gesteld. Dit gebied beslaat meer dan de helft van het aangewezen areaal van dit habitatype. Gericht op het voorkomen van de achteruitgang is voor de gebieden Duinen Goeree & Kwade Hoek (101), Voordelta (113), Vlake van de Raan (163) en Westerschelde & Saefthinge (122) behoud tot doel gesteld. Met deze benadering wordt een landelijk gunstige staat van instandhouding van het habitatype nagestreefd op een haalbare en betaalbare manier. Nu geldt dat voor alle subtyperingen van habitatype H1110 voor het gebied met de grootste relatieve bijdrage een verbeteropgave voor de kwaliteit van het habitatype wordt gehanteerd. Dit is afdoende voor het in gunstige staat van instandhouding brengen van het habitatype, inclusief de ruimtelijke diversiteit.

– De volgende alinea wordt ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H1140A en H1310A:

| H1140B – Slik- en zandplaten, Noordzee-kustzone | | | | | |
|--|----------------------------|-------------------------|-----------------------|--------------------|---------------------------|
| Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit | | | | | |
| N2k-nr | Natura 2000-gebied | Doel oppervlakte | Doel kwaliteit | Relatieve bijdrage | Besluit |
| 007 | Noordzeekustzone | behoud | behoud | A3 | aanwijzingsbesluit |
| 101 | Duinen Goeree & Kwade Hoek | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |
| 122 | Westerschelde & Saefthinge | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |
| 113 | Voordelta | behoud | behoud | A1 | aanwijzingsbesluit |
| 123 | Zwin & Kievittepolder | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |

Vrijwel het gehele landelijke areaal van dit subtype ligt in Natura 2000-gebieden. De landelijke staat van instandhouding voor het habitatype slik- en zandplaten, *Noordzee-kustzone* (subtype B) is beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit op deze beoordeling aan. Beide gebiedsdoelen zijn in overeenstemming met de landelijke doelstelling.

– De alinea met betrekking tot de verwijderde doelstelling voor het habitatype H1320 vervalt (zowel de tabel als de daaronder vermelde tekst).

– De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H2160 en H2190A:

| H2170 – Kruiwilgstruwelen | | | | | |
|---|---------------------------|-------------------------|-----------------------|---------------------------|---------------------------|
| Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en behoud kwaliteit ^a | | | | | |
| N2k-nr | Natura 2000-gebied | Doel oppervlakte | Doel kwaliteit | Relatieve bijdrage | Besluit |
| 001 | Waddenzee | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |
| 002 | Duinen en Lage Land Texel | behoud | behoud | B2 | aanwijzingsbesluit |
| 003 | Duinen Vlieland | behoud | behoud | C | aanwijzingsbesluit |
| 004 | Duinen Terschelling | behoud ^b | behoud | A1 | aanwijzingsbesluit |
| 005 | Duinen Ameland | behoud ^b | behoud | B2 | aanwijzingsbesluit |

¹¹⁹ In de tabellen en toelichtende tekst van Bijlage B.2 en B.3 van deze Nota van toelichting wordt steeds gerefereerd aan Natura 2000-gebied Noordzeekustzone (007). In die gevallen dat in de toelichtende tekst alleen "Noordzeekustzone (007)" of "Noordzeekustzone" vermeld wordt, dus zonder aparte vermelding van "Noordzeekustzone II", betreft het telkens het uitgebreide Natura 2000-gebied.

Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)

| | | | | | |
|------------|---------------------------------|---------------------|-------------|----|---------------------------|
| 006 | Duinen Schiermonnikoog | behoud ^b | behoud | B1 | aanwijzingsbesluit |
| 084 | Duinen Den Helder – Callantsoog | uitbreiding | verbetering | C | aanwijzingsbesluit |
| 085 | Zwanenwater & Pettemerduinen | behoud | behoud | C | aanwijzingsbesluit |
| 086 | Schoolse Duinen | behoud | behoud | C | aanwijzingsbesluit |
| 087 | Noordhollands Duinreservaat | behoud ^b | behoud | B1 | aanwijzingsbesluit |
| 088 | Kennemerland-Zuid | behoud ^b | behoud | C | aanwijzingsbesluit |
| 100 | Voornes Duin | behoud ^b | behoud | C | aanwijzingsbesluit |
| 101 | Duinen Goeree & Kwade Hoek | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |
| 114 | Krammer-Volkerak | behoud | behoud | C | ontwerpbesluit |
| 115 | Grevelingen | behoud | behoud | A1 | aanwijzingsbesluit |
| 116 | Kop van Schouwen | behoud ^b | behoud | B1 | aanwijzingsbesluit |
| 117 | Manteling van Walcheren | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |

(a) Lokaal uitbreiding oppervlakte van goed ontwikkelde vormen en lokaal verbetering kwaliteit.

(b) De oppervlakte mag afnemen ten gunste van het habitatype vochtige duinvalleien (H2190)¹²⁰.

Vrijwel alle dungebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrictlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype kruipwilgstruwelen is beoordeeld als "gunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De gebiedsdoelen zijn in overeenstemming met de landelijke doelstelling. De lokale uitbreiding- en verbeteringdoelstelling ligt in het gebied Duinen Den Helder – Callantsoog (084). Het habitatype komt hier in geringe mate voor in matige tot goede kwaliteit en het gebied heeft goede potentie voor herstel.

| H2180C – Duinbossen, binnenduinrand | | | | | |
|---|---------------------------------|-------------------------|-----------------------|---------------------------------------|---------------------------------|
| Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit | | | | | |
| N2k-nr | Natura 2000-gebied | Doel oppervlakte | Doel kwaliteit | Relatieve bijdrage^b | Besluit |
| 002 | Duinen en Lage Land Texel | behoud | verbetering | B1 | aanwijzingsbesluit |
| 005 | Duinen Ameland | behoud | behoud | C | aanwijzingsbesluit ^x |
| 006 | Duinen Schiermonnikoog | uitbreiding | verbetering | C | aanwijzingsbesluit |
| 084 | Duinen Den Helder – Callantsoog | behoud | behoud | C | aanwijzingsbesluit ^x |
| 085 | Zwanenwater & Pettemerduinen | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |
| 086 | Schoolse Duinen | behoud | behoud | C | aanwijzingsbesluit ^x |
| 087 | Noordhollands Duinreservaat | behoud | behoud | A1 | aanwijzingsbesluit |
| 088 | Kennemerland-Zuid | behoud | behoud | A1 | aanwijzingsbesluit |
| 096 | Coepelduynen | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |
| 097 | Meijndel & Berkheide | behoud | verbetering | B1 | aanwijzingsbesluit |
| 098 | Westduinpark & Wapendal | behoud ^a | verbetering | B1 | aanwijzingsbesluit ^x |
| 099 | Solleveld & Kapittelduinen | behoud | verbetering | B2 | aanwijzingsbesluit |
| 100 | Voornes Duin | behoud ^a | behoud | B2 | aanwijzingsbesluit |
| 101 | Duinen Goeree & Kwade Hoek | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |
| 116 | Kop van Schouwen | behoud ^a | behoud | C | aanwijzingsbesluit |
| 117 | Manteling van Walcheren | behoud | behoud | B1 | aanwijzingsbesluit |
| 123 | Zwin & Kievittepolder | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |

(a) Enige achteruitgang in oppervlakte is toegestaan ten gunste van uitbreiding oppervlakte van habitatypes grijze duinen (H2130) of vochtige duinvalleien (H2190)¹²¹.

¹²⁰ Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

¹²¹ Nadere toelichting over de "ten gunste formulering" wordt gegeven in het Natura 2000 doelendocument (2006), p. 35/37.

Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)

- (b) In eerdere aanwijzingsbesluiten was het niet mogelijk om de actuele voorkomens van de afzonderlijke subtypen in kwantitatieve zin te duiden. Op basis van de huidige kennis wordt de relatieve bijdrage per subtype weergegeven. Dit betekent dat enkele relatieve bijdragen kunnen afwijken ten opzichte van eerdere aanwijzingsbesluiten.

Vrijwel alle duingebieden langs de Nederlandse kust zijn Habitatrichtlijngebied. Dit betekent dat het overgrote deel van dit habitatype zich bevindt binnen het landelijke Natura 2000-netwerk (>95% van de landelijke oppervlakte). De landelijke staat van instandhouding van het habitatype duinbossen, *binnenduintrand* (subtype C) is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit hierop aan¹²². Kwaliteitsverbetering wordt nagestreefd in de gebieden waar de beste mogelijkheden liggen voor kwaliteitsverbetering en/of die een belangrijke bijdrage leveren aan de landelijke doelstelling. Vanwege de relatief kleine oppervlakte van dit habitatype op de Waddeneilanden is in het gebied Duinen Schiermonnikoog (006) een doel gesteld voor uitbreiding van de oppervlakte.

- De alinea met betrekking tot de verwijderde doelstelling voor het habitatype H6430, subtype C, vervalt (zowel de tabel als de daaronder vermelde tekst).

In paragraaf 4.2 van bijlage B wordt de volgende wijziging aangebracht:

- De volgende alinea's worden ingevoegd tussen de alinea's met betrekking tot de doelstellingen voor H1014 en H1340:

| H1364 – Griuze zeehond | | | | | | |
|--|----------------------------|--------------------|-----------------------|-----------------------|---------------------------|--------------------------------|
| Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie | | | | | | |
| N2k-nr | Natura 2000-gebied | Doel omvang | Doel kwaliteit | Doel populatie | Relatieve bijdrage | Besluit |
| 001 | Waddenzee | behoud | behoud | behoud | A3 | aanwijzingsbesluit |
| 002 | Duinen en Lage Land Texel | behoud | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |
| 003 | Duinen Vlieland | behoud | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |
| 004 | Duinen Terschelling | behoud | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |
| 005 | Duinen Ameland | behoud | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |
| 007 | Noordzeekustzone | behoud | behoud | behoud | B1-B2 | wijzigingsbesluit ^a |
| 101 | Duinen Goeree & Kwade Hoek | behoud | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |
| 113 | Voordelta | behoud | behoud | behoud | B1 | aanwijzingsbesluit |
| 115 | Grevelingen | behoud | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |
| 118 | Oosterschelde | behoud | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |
| 122 | Westerschelde & Saeftinghe | behoud | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |
| 163 | Vlakte van de Raan | behoud | behoud | behoud | C | aanwijzingsbesluit |
| 164 | Doggersbank | behoud | behoud | behoud | C | aanwijzingsbesluit |
| 165 | Klaverbank | behoud | behoud | behoud | C | aanwijzingsbesluit |

- a) Wijzigingsbesluit Noordzeekustzone, Staatscourant 18 oktober 2012, nr.21274.

De landelijke staat van instandhouding van de grijze zeehond is op het aspect populatie beoordeeld als "gunstig". Op het aspect leefgebied is de staat van instandhouding beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit wat betreft het aspect populatie op de staat van instandhouding aan. Grijze zeehonden moeten voor het werpen en zogen van jongen, zandbanken opzoeken die bij extreme weersomstandigheden (zoals zware winterstormen) overspoeld worden. Hierdoor treedt frequent sterfte van jongen op. Het is onduidelijk of het huidige leefgebied geschikt genoeg is voor een duurzame populatie zonder immigratie. Recent neemt het aantal in de Nederlandse kustwateren geboren pups toe en neemt de

¹²² Landelijk doel gewijzigd: Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Schoorlse Duinen (Stcrt. 2010, 2212).

Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)

immigratie vanuit het Verenigd Koninkrijk af. Dat wordt gezien als een indicatie dat het probleem van voldoende permanent droge en onverstoorde ligplaatsen voor het werpen en zogen van jongen minder groot lijkt te zijn dan eerder werd verondersteld. Ter voorkoming van achteruitgang is daarom voor het aspect kwaliteit van het leefgebied een behoudopgave gekozen tot doel gesteld. De gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In die Natura 2000-gebieden waar droogvallende zandplaten en of embryonale duinen (rust- en voortplantingsgebied) aanwezig zijn, kunnen gebiedsspecifieke maatregelen gericht op de verstoring een bijdrage leveren aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstelling. Voor mariene gebieden waar deze ligplaatsen niet zijn, zijn generieke maatregelen met betrekking tot versturende activiteiten meer geëigend (zie de toelichting in de tweede alinea).

De Waddenzee (001) en de Noordzeekustzone (007) zijn de belangrijkste gebieden voor de grijze zeehond in Nederland. Naar aanleiding van een uitspraak van de Raad van State is met een wijzigingsbesluit (18 oktober 2012) meer inzichtelijk gemaakt hoe de gunstige staat van instandhouding voor de grijze zeehond kan worden bereikt en op welke gronden in het gebied Noordzeekustzone voor de grijze zeehond kan worden volstaan met een behouddoelstelling. De Noordzeekustzone heeft, met name in de winter, een belangrijke foerageerfunctie. Gelet op de recente toename van de soort, wordt een behoudsdoelstelling voorlopig voldoende geacht.

Voor de gebieden in de Nederlandse exclusieve economische zone, Doggersbank (164) en Klaverbank (165), moet het volgende opgemerkt worden: op basis van beschikbare informatie over de ecologische functie van deze gebieden voor de grijze zeehond kan geen onderscheid gemaakt worden ten aanzien van het belang van de afzonderlijke gebieden enerzijds en de rest van de Nederlandse exclusieve economische zone anderzijds. Hetzelfde geldt voor de Vlakte van de Raan (163), dat mogelijk als foerageergebied dient voor dieren die zich in de nabije omgeving voortplanten of door het gebied trekken.

| H1365 – Gewone zeehond | | | | | | |
|---|----------------------------|--------------------|-----------------------|-----------------------|---------------------------|---------------------------|
| Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie | | | | | | |
| N2k-nr | Natura 2000-gebied | Doel omvang | Doel kwaliteit | Doel populatie | Relatieve bijdrage | Besluit |
| 001 | Waddenzee | behoud | behoud | uitbreiding | A3 | aanwijzingsbesluit |
| 007 | Noordzeekustzone | behoud | behoud | behoud | B1-B2 | aanwijzingsbesluit |
| 101 | Duinen Goeree & Kwade Hoek | behoud | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |
| 113 | Voordelta | behoud | verbetering | uitbreiding | C | aanwijzingsbesluit |
| 115 | Grevelingen | behoud | behoud | behoud | C | ontwerp-wijzigingsbesluit |
| 118 | Oosterschelde | behoud | verbetering | uitbreiding | C | aanwijzingsbesluit |
| 122 | Westerschelde & Saeftinghe | behoud | verbetering | uitbreiding | C | aanwijzingsbesluit |
| 163 | Vlakte van de Raan | behoud | behoud | behoud | C | aanwijzingsbesluit |
| 164 | Doggersbank | behoud | behoud | behoud | C | aanwijzingsbesluit |
| 165 | Klaverbank | behoud | behoud | behoud | C | aanwijzingsbesluit |

De gewone zeehond verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding. De landelijke doelstelling wijkt hiervan af, ten behoeve van herstel van de populatie na recente afname (door virussen), vooral in het Deltagebied. De landelijke doelstelling is: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie¹²³. In die Natura 2000-gebieden waar droogvallende zandplaten en of embryonale duinen (rust- en voortplantingsgebied) aanwezig zijn, kunnen gebiedsspecifieke maatregelen gericht op de verstoring een bijdrage leveren aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstelling. Voor mariene gebieden waar deze ligplaatsen niet zijn, zijn generieke maatregelen met betrekking tot versturende activiteiten meer geëigend. Uitbreiding van de populatie dient vooral in de Delta gestimuleerd te worden¹²⁴.

De gebiedsdoelstellingen van Waddenzee (001), Noordzeekustzone (007), Vlakte van de Raan (163), Doggersbank (164) en Klaverbank (165) wijken af van de landelijke doelstelling. Er wordt behoud als doel

¹²³ Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Voordelta (Stcrt. 2008, 41).

¹²⁴ Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Voordelta (Stcrt. 2008, 41), bijlage B.4.2.

Duinen Goeree & Kwade Hoek (101)

gesteld. Het overgrote deel van de populatie bevindt zich in de Waddenzee. In de Waddenzee zijn de ligplaatsen goed beschermd, vooral tijdens zoog- en paringstijd. Met behoud van het huidige leefgebied wordt in dit gebied uitbreiding van de populatie ten doel gesteld. De populatie neemt de laatste decennia gestaag toe en het verspreidingsgebied is stabiel. De gestage groei van de populatie zal de komende jaren naar verwachting doorzetten, mits virussen uitblijven. Ook in de Noordzeekustzone, welke met name een foerageerfunctie voor de populatie uit de Waddenzee kent, gaat het goed met de soort.

Op basis van beschikbare informatie over de ecologische functie van Vlakte van de Raan, Doggersbank en Klaverbank voor de gewone zeehond kan niet worden gesteld dat deze gebieden van essentieel belang zijn voor de soort. Voor deze gebieden geldt dat deze wat de ecologische functies betreft niet zijn te onderscheiden van de rest het leefgebied van de gewone zeehond binnen de Nederlandse exclusieve economische zone. In deze gebieden zijn geen droogvallende platen aanwezig waardoor ze geen rust- of voortplantingsfunctie hebben voor de soort. De Vlakte van de Raan dient mogelijk wel als foerageergebied voor de dieren die elders in het Deltagebied van rustgebieden gebruik maken of door het gebied trekken. Zuid-West Nederland herbergt geen levensvatbare populatie. De oorzaak hiervan is een te laag geboortecijfer in het Deltagebied, waardoor de kleine populatie zichzelf niet in stand kan houden. In het Deltagebied wordt gestreefd naar een regionale populatie van ten minste 200 exemplaren, waarbij de Voordelta (113) de grootste bijdrage levert. Om dit doel te bereiken zal in de gebieden Voordelta, Oosterschelde (118) en Westerschelde & Saeftinghe (122) het areaal aan onverstoord gebied moeten toenemen zodat deze gebieden meer geschikt worden voor voortplanting. Voor de voortplanting zijn ongestoorde, permanent of bijna altijd droogvallende platen noodzakelijk.

In Duinen Goeree & Kwade Hoek (101) en Grevelingen (115) is behoud van de kwaliteit van het leefgebied en behoud van de populatie voldoende, omdat deze gebieden alleen van belang zijn als foerageer- en rustgebied en als zodanig al goed functioneren.

MEDEDELING

De wijzigingen in de Nota's van toelichting van de Natura 2000-aanwijzingsbesluiten voor andere Natura 2000-gebieden zijn weggelaten.

Zie daarvoor de webpagina's van de betreffende gebieden op www.rijksoverheid.nl/natura2000